

SOOKAIL

Ledum palustre

Sookail kasvab enamasti kõrgsoo (raba) servas ja soostunud männimetsades. Õitseb juunis, juulis. Igihaljas kääbuspõõsas. Sookail, peamiselt selle noored lehed, sisaldab eeterlikke õlisid, millel on vänge lõhn, seepärast võib palavate suveilmade ajal sookailude läheduses viibimine tekitada peavalu või peapööritust.

Mürgine!

KANARBİK

Calluna vulgaris

Enamasti võib kanarbikku kohata nii kõrgsoodes kui ka kuivades männimetsades, kanarbikuväljadel (nõmmedel ja nõmmemetsades). Igihaljas kääbuspõõsas. Õitseb juulist septembrini.

Kuigi kanarbik on kõrgsoole iseloomulik sootaim, võib kanarbiku paljunemine soos olla pigem negatiivseks asjaoluks, sest võib olla tingitud soode kuivendamisest.

Kanarbikuõied on soodele iseloomuliku liblikaliigi - Ogasäär-sinitiiva - toidulauaks.

Kanarbikuväljadele rajatakse sageli mesilaste korjemaid, sest kanarbikumesi on väga maitsev.

RABAMURAKAS

Rubus chamaemorus

Kasvab rabas ja siirdesoodes, soostunud männimetsades (lodudes). Rabamurakas on pika risoomiga rohhtaim, paljunemine toimub vegetatiivselt. Õitseb mais, juunus. Õied valged, ühesugulised, viietised, kuid sageli ka 4 kroonlehega õied, mille õiekate on kaheli, lahklehine. Vili on oranžikas-kollast värvi. Rabamurakas lihaks on koguluuvili.

Rabamurakad on söödavad, kasutatakse ravimtaimena ja C-vitamiini allikana.

HARILIK JÕHVIKAS (KUREMARI)

Oxycoccus palustris

Kasvab rabas ja siirdesoodes. Roomavate vartega igihaljas kääbuspöösas. Varte pikkus kuni 80cm. Õitseb juunis, juulis pisikeste, õrnroosade õitega. Marjad valmivad septembris ja võivad jõhvikataime küljes säilida kogu talve jooksul. Kevadel korjatud jõhvikate maitse pole sügisel korjatute omast halvem, need on isegi magusamad –C vitamiini on neis tunduvalt vähem. Sügisel korjatud marjad sisaldavad rikkalikult C ja B vitamiine, mikroelemente ja parkaineid.

HARILIK PORSS

Myrica gale

Harilik porss kasvab rohusoodes ja siirdesoodes, soostunud järvekallastel, soostunud metsades. Kuni 1,5 m kõrgune põõsas õitseb aprillis, mais enne lehteminekut. Harilik porss on Läti taimestikus säilinud atlantilisest kliimaperioodist, olles seega relikthiigiks. Kasutatakse laialdaselt meditsiinis, kuna sisaldab eeterlikke õlisid. Vanasti kasutati humala asemel õlu maitsestamiseks, tänapäeval kuulub Riia musta palsami koostisesse.

Lätis kuulub eriti kaitstavate taimede kategooriasse!

ALPI JÄNESVILL

Trichophorum alpinum

Kasvab siirdesoodes. Jänesvill on lõikheinaliste sugukonda kuuluv rohttaim – nimetatud sugukonna taimedel pole värvikirevaid õisi - õiekattel on valged lamedad looklevad karvakesed. Pärast õitsemist moodustuvad alpi jänesvillal pikad karvakesed.

VILLPEAD

Eriophorum

Lätis esineb neli villpeade liiki – neid võib leida nii rabades kui ka siirdesoodes, samuti niisketel niitudel. Villpead kuuluvad samuti löikeheinaliste sugukonda – õiteks on peened valged karvakesed.

Tupp-villpea on iseloomulik rabadele, luues kuni 70cm kõrguseid tihedaid puhmaid. Õied on koondunud ühte pähikusse. Pungad ja seemned on metsistele ja tetredele oluliseks toiduks. Õitsemise ajal meelitab ligi putukaid, kelle tõugud on mudatildrite ja rüüdi maiuspaladeks.

VALGE NOKKHEIN

Rhynchospora alba

Kasvab siirdesoodes, rabaälvestes ja laukaservadel Esineb võrdlemisi sagedasti. Moodustab kuni 30cm kõrguse hõreda muru. Nokkehin kuulub samuti löikeheinaliste sugukonda, õiteks on peened karvakesed, mis on peitunud pähikusse. Õitsemise ajal on õied õlgkollast värvi, hiljem muutuvad pruuniks.

HUULHEIN

Drosera

Kasvab niisketes rabaälvestes ja siirdesoodes laukaservadel. Huulhein on sageli inimtegevusest puutumatu soo sümboliks, sest degradeeritud soodest teda ei leia. Huulhein on putuktoimeline taim, mille lehed toimivad püünistena – putukad kleepuvad tentaaklite (karvade) külge, mis eraldavad kleepuvat lima, mille fermendid lahustavad putuka ära – järgi jäävad vaid koorikut moodustav kitiin, tiivad, putukate jalad, lahustatud putukas ise imetakse taimesse. Seega on huulhein kohandunud eluks toitainevaestes rabades ja omandab täiendavaid toitaineid, mida turbasamblas (*sphagnum*) ei ole. Võidakse kasutada meditsiinis.

SOOPIHL

Comarum palustre

Kasvab rohusoodes, niisketel niitudel. Sagedasti esinev taim. Paaritusulgjad liitlehed 2 (5) lähestikku asetseva lehekesepaariga. Võrdlemisi väike, harali tumepunane õis on omalaadne selle poolest, et kroonlehed on tupplehtedest lühemad ning on otsekui neisse tunginud. Ka tupplehtede seesmine pool on sobitunud kroonlehtedega, olles samasugust punakaspruuni värvi. Õitseb juunis, juulis, eraldades nektarit. Kasutatakse ravimtaimena ja värvtaimena.

SOOVÕHK

Calla palustris

Kasvab rohusoodes, niisketel niitudel, soostunud metsades. Ei esine mitte eriti tihti. Õitseb juunis, juulis. Soos meenutab vaasilillesid kallasid, sest soovõhk on dekoratiivse kalla looduslikuks sugulaseks. Mõlemad taimed kuuluvad ühte sugukonda. Südajad lehed. Suur valge leht, mille keskel on ruljas tõlvik (õisik), pole õie koostisosa, vaid valgeks kandleht. Õisikus valmivad soovõhu viljad – erepunased marjad.

Mürgine!

SOO-NEIUVAIP

Epipactis palustris

Käpaliste sugukonna taimed kasvavad sageli siirdesoodes ja rohusoodes, rabades neid ei kohta, sest kõrgsood on toiteainevaesed.

Antud taimeperekonna esindajatele on iseloomulikud kirevad õied, kuid sageli ka pruunikaskollased nagu soo-neiuvaibal.

Soo-orhideed on haruldased taimed, enamus neist kuulub Läti eriti kaitstavate taimeliikide hulka!

HARILIK KÜÜVITS

Andromeda polifolia

Kasvab kõrgsoodes ja siirdesoodes, lodumetsades, lodudes, märedes ja rabalaugeaste servadel. Kuni 40cm kõrgune igihaljas kääbuspõõsas.

Õitseb maikuust kuni septembrini. Roosakat värvi õis meenutab väikest ümarat kellukest. Küüvitsaõied nagu kanarbikuõiedki on soodele iseloomuliku liblikaliigi-Ogasäär-sinitiiva - toidulauaks.

Mürgine!

TURBASAMMAL

Sphagnum

Liigniiskete alade ja soode samblad, esinevad enamasti rabades, siirdesoodes, lodumetsades, moodustades mitmevärvilise pinnakatte. Lätis on tuvastatud 36 turbasambla liiki. Turbasammal on rabades taimkatte peamiseks koostisosaks. Paljuneb eostega. Tänu turbasambla eripärale võib turbasambla taim endasse imeda 20-30 korda rohkem vett, kui ta ise kaalub (tal eelpool nimetatud veekogumisrakud; teiseks moodustub vastav süsteem varte ja osade okste ning lehtede vahel).

Tähtsaim turva moodustaja. Turbavarud kasvavad aastas ca 1mm võrra, see toimub tänu sellele, et turbasambla alumine osa kõduneb.

HARILIK KUKEMARI

Empetrum nigrum

Esineb sagedasti soodes, männimetsades, luidetes, kanarbikuväljadel. Igihaljas kääbuspõõsas. Kuigi taim ei tundu olevat eriti suur, võib vars olla rohkete lamavate või tõusvate omakorda harunevate okstega (kuni 1m pikkune). Üks kõige varasemalt õitsevaid taimi – õitseb juba aprillis. Pisikesed punakad õied. Kerajas läikivmust purpurpunase mahlaga lihakas marjataoline luuvili. Lääge maitsega.